

20.05.2021

Täname võimaluse eest esitada oma seisukohad selle meie jaoks väga olulise riikliku dokumendi kohta.

Oleme rõõmsad, et kokkuleppe tekstis on kajastamist leidnud mitmed Eesti Naiste Varjupaikade Liidu poolt juba 2020. aasta septembris ja ka käesoleva aasta märtsis Justiitsministeeriumiga toimunud aruteludel esitatud mõtted, samuti ohvriabi seaduse väljatöötamiskavatsuse kohta Sotsiaalministeeriumile esitatud ettepanekud. Siiski on meil tekkinud ka täiendavaid ettepanekuid.

Eesti Naisteühenduste Ümarlaud toetab kõiki neid mõtteid, lisaks on ENÜ võrgustiku liikmetelt tulnud ka mõned täiendavaid soovitusi.

Meie soovitusi VEKO teksti osas on järgmised:

II osa (Lühiülevaade VEKOst) lk 2

Ettepanek :

Jätta VEKOst välja vaenusüütegude käsitlemine, sest tänases Eesti ühiskonnas ei ole sellised süüteod võrreldes paljude muude isikutevahelise vägivalla ilmingutega tegelikult probleemiks. Saame aru, et rahvusvaheliselt survestatakse Eestit selliste teemadega tegelema, kuid iseseisva riigina peaksime siiski ise saama seada oma prioriteetid vastavalt oma tegelikele vajadustele ja keskenduma laiemalt levinud probleemidele.

III osa (Lühiülevaade vägivalla levikust ja vägivallaennetuses tehtust)

Lk 5

soovitame selguse huvides täpsustada sõnastust-

“Sealjuures Eestis langesid naised füüsilise vägivalla ohvriks kodus märksa rohkem kui naised Euroopas keskmiselt (kõigist vägivalda kogenud naistest Eestis 64%, Euroopas 35%).

Lk 6

soovitame teksti täiendada: .....arendatud naiste tugikeskuste teenuseid “ja tehtud need ühtlaselt kättesaadavaks kõigis maakondades”.

Selgitus: Eestis on võrreldes teiste riikidega ohvriabi teenused praegu väga ühtlaselt kättesaadavad, selle võiks tekstis välja tuua.

Lk 7

Ettepanek: vaenukuritegude osa tekstist välja jätta.

Selgitus: Me ei toeta põhimõtteliselt erikohtlemist pälvivate haavatavate gruppide kinnise loetelu tekitamist, sest igat liiki kuriteo ohver väärib võrdset sensitiivset kohtlemist.

IV osa Tegevussuunad

1. Tegevussuund (Vägivalda taunivad hoiakud ja normid ning vägivallast teadlikkuse suurendamine) Lk 8

Sissejuhatus

Ettepanek: Jätta välja teises lauses sulgudes toodud viide soolisusele ja lisada viimasesse lõiku sõna “muuhulgas”(vägivalla seoseid soostereotüüpsete hoiakutega).

Selgitus;

Vägivalla soolise aspekti teadvustamine on kindlasti väga oluline, kuid kõiki vägivallajuhtumeid, sh lähisuhtevägivalla juhtumeid, ei saa käsitleda soolise vägivalla ilmingutena ja seostada neid soostereotüüpsete hoiakutega. Praegune sõnastus võib teavitustöö fookust liigselt kitsendada ja vähendada sellega selle tulemuslikkust.

Tegevused

Ettepanek:

Jätta välja õigusraamistiku analüüsimine seoses teatud vägivaldaliikide, vägivalda tõendamise ja riigi õigusabi korradluse küsimustes, uue ohvirabi seaduse koostamist ja lastekaitseaduse täiendamist käsitlev osa.

Selgitus:

Kõik see ei peaks kuuluma ennetuse valdkonda, need tegevused on juba kajastatud teistes sama dokumendi osades.

Oleme seisukohal, et kuna karistusseadustikku ja ka teisi seadusi on viimase 5 aasta jooksul väga palju muudetud, puudub praegu vajadus karistusseadustikku puudutavate analüüside tegemiseks, Tuleks lasta kehtival normidel mõnda aega toimida, enne kui hakata hindma nende muutmise vajadust. Me ei toeta vaimse vägivalda täiendavat kriminaliseerimist, sest kehtiv seadus võimaldab vastutusele võtta tervisekahjustusi tekitanud vaimse vägivalda eest või nõuda mittevaralise kahju hüvitamist (sh laimamise eest).

Ettepanek:

Jätta viimasest tegevusest välja vaenukuritegusid ja radikaliseerumist puudutav osa (vt eespool toodud põhjendusi) Lisada viimase lause lõppu "kui need on meie ühiskonnas sobivad ja vajalikud."

Selgitus:

Möödas peaks olema aeg, kus me järgisime vastuvaidlematult kõiki väljastpoolt tulevaid ettekirjutusi, soovitusi ja trende, sest meil endil puudusid vastava valdkonna kogemused ja teadmised. Täna on meil endal juba piisavalt kogemusi, et hinnata kõikvõimalike soovitude asjakohasust ja sobivust meie ühiskonda ja teha teadlikke valikuid.

2. Tegevussuund (Vägivaldaennetus haridusasutustes, noorsootöös ja huvihariduses) lk 9

Tegevused

Ettepanek: lauses "Ennetatakse kohtingu-, seksuaal- ja soolist vägivalda..." mitte eraldi välja tuua soolist vägivalda, kuna nii kohtingu kui seksuaalvägiald omavad selget soolist mõõdet.

4. Tegevussuund (Perevägivalda ennetamine ja tugi peres vägivalda kogenud lastele) Lk 11

Toetame täielikult kavatsust pöörata suuremat tähelepanu vaimse vägivalda ennetamisele ja sellele laiema kõlapinna andmist.

Me ei toeta aga vaimse vägivalda vastu uute karistusõiguslike vahendite kasutusele võtmist, mis tekitaks meie hinnangu juurde palju rohkem probleeme kui pakuks lahendusi. Kui tahetakse mingisugust käitumist kriminaliseerida, peab seda käitumist olema võimalik piisavalt täpselt kirjeldada, et välistada tõlgendamise subjektiivsus. Karmim karistamine ei ole meie arvates aga ainus lahendus, olulisem on preventatsioon. Vaimse vägivalda ennetusele nii kodus kui avalikus ruumis aitaks tunduvalt enam kaasa laste ja noorte üldiste suhtlusoskuste parandamine ja vastava õppe, sh perekonnaõpetuse, mahu suurendamine koolides, samuti paarisuhtekoolituste ja perenõustamise kui esmase ennetuse meetmete kättesaadavuse tagamine kõigile soovijatele.

Ettepanek:

lisada uus tegevus: Üldhariduskooli õppekavades pööratakse suuremat tähelepanu oma tunnete väljendamise, positiivsete lähisuhete loomise ja hoidmise ning üldise sõnalise suhtlemisoskuse omandamisele, sh suurendatakse perekonnaõpetuse osatähtsust juba alates põhikoolist. Noortele peredele tehakse laialdasemalt kättesaadavaks paarisuhtekoolitused.

Selgitus:

Lisaks vanemaharidusele on vajalik ka üldine suhtlemisoskuste õpetamine ja perekonnaeluks oskuste andmine, kuna väga paljud noored ei ole saanud neid oskusi kaasa oma pärituluperest.

5. Tegevussuund (Eakatevastase vägivalda märkamine ja ennetamine) Lk 12

Sissejuhatus:

Ettepanek: täiendada eelviimast lauset, lisades selle lõppu "...ning vajadusel disainida täiendavaid teenuseid."

Selgitus: ei piisa ainult kaardistamisest, sobivaid teenuseid tuleb välja arendada nii riigi kui KOV tasandil.

Tegevused

Ettepanek:

Lisada täiendav tegevus: Pöörata tähelepanu vanemaealiste inimeste üldisele negatiivsele kuvandile ühiskonnas ning astuda samme selle kuvandi muutmiseks.

Selgitus:

Vanemaealiste vastastast vägivalda soodustab vanemaealiste üldine sildistamine, tõrjumine ja alavääristamine meie ühiskonnas, sh nii meedias ja sotsiaalmeedias (nt Mikk Pärnitsa jt sõnavõetud sotsiaalmeedias). Olukorra teadvustamiseks ja muutmiseks tuleks astuda koordineeritud samme riigi tasandil.

Lisada täiendav tegevus:

Analüüsida kehtiva seadusandluse ja kohalike omavalitsuste seniste tegevuspraktikate vastavust vanemaealiste vägivalda ohvrite vajadustele ja välja töötada toimivad lahendused ohvritele vägivaldavaba elu tagamiseks.

Selgitus:

Vägivalda märkamise ja sellest teatamine on väga oluline, kuid seejuures peab kaasnema kindlus, et toimivad lahendused on ka tegelikult olemas. Vanemaealiste ohvrite puhul on omandisuhete lahendamine veelgi keerulisem kui muudel perevägivalda juhtudel ja enamasti on praegu ohvri valikuvõimalusteks kas hooldekodusse elama asumine või edasise vägivalda talumine.

6. Tegevussuund (Vägivaldaennetus digimaailmas)lk 13

Sissejuhatus

Väidetakse, et “see on kasvav probleem eelkõige naiste ja tüdrukute jaoks, kelle vastu on veebikuritarvitamise rasked vormid kõige tõenäolisemalt suunatud”. Ei ole selge, millistele andmetele need väited tuginevad. Kas Eestis on tehtud piisava valimiga võrdlev teaduslik uuring või lihtsalt tsiteeritakse rahvusvaheliste organisatsioonide ja aktivistide kampaaniamaterjale?

Ettepanek: hinnang tekstist välja jätta või viidata konkreetsele allikale. Samuti tuleks järgnevas tekstis täpsustada, mida peetakse silmas ebaseadusliku veebisisu all.

Tegevused

Tegevusena on kirjas lause “Tõstetakse veebipõhise ahistamise ja jälitamise juhtumite ning seksuaalkuritegude uurimise võimekust.”

Ettepanek:

Välja jätta seksuaalkuritegudeosa.

Selgitus:

See tegevus kuulub mujale, seksuaalkuritegusid käsitletakse eraldi osas.

Ettepanek:

Loetelus viimane tegevus välja jätta.

Selgitus:

Me ei toeta eriti haavatavate sihtgruppide suletud nimekirja tekitamist, kelle suhtes toime pandud digivägivalda tõkestamine oleks tähtsam kui ülejäänud isikute suhtes toime pandud vägivalda tõkestamine. Eriti küsitav on ajakirjanike ja poliitikute määratlemine haavatavate gruppideks, pole selge, kelle hinnangule või uuringule siin tuginetakse.

Ettepanek:Lisada uus tegevus:

Analüüsitakse pornograafilise veebisisu alaealiste juurdepääsu tõkestamise võimalusi, et ennetada seksuaalvägivalda ja soostereotüüpsete hoiakute levikut ühiskonnas.

Selgitus:

Tänapäeval esineb üha sagedamini juhtumeid, kus veebipornot vaatavad juba lasteaialapsed, rääkimata kooliealistest. Nähtu mõjutab nii poiste kui tüdrukute arusaama seksuaalsusest ja naiste ja meeste rollidest laiemalt.

7. Tegevussuund (Inimkaubanduse ennetamine)Lk 14

Tegevused:

Tööandjate koolitamist käsitlevas lõigus on kasutatud mõistet “tarneahelad”

Juhime tähelepanu, et töötaja ei ole kaup, kelle kohta võiks kasutada sellist mõistet.

Ettepanek:

Asendada seent sõnaga “värbamisahelad” või mõne muu sobiva sõnaga.

Ettepanek:

Asendada lauses “Tõstetakse töövõtjate ...” “töövõtjate” sõnaga “töötajate”

Tegevus “Tagatakse, et inimkaubandusega seotud kuriteod on pädevate asutustega koostöös ennetatud, avastatud ja uuritud, sh suurendatakse koostööd kohalikul tasemel. Õigusrikkujate suhtes kohaldatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi.”

Ettepanek:

Jätta see tegevus välja

Selgitus:

Lõik on sisutühi, selles kinnitatakse, et kavas on täita kehtivaid seadusi.

8. Tegevussuund (Seksuaalvägivalda ennetamine) lk 15

Tegevused:

Ettepanek: Eellviimase tegevuse juures jätta teatamise juures välja sõnad “soovi korral anonüümselt”.

Selgitus:

Ei ole võimalik tõkestada vägivalda ja tagada ohvrile kogu vajalikku abi, kui teavitamine on anonüümne. Leiame, et noori tuleb igati julgustada igasugusest väärkohtlemisest teatama ja enda eest sisma. Seejuures ei tohiks aga soosida anonüümset pealekaebamist. Samuti on LKS kohaselt iga inimese kohustus teavitada pädevaid asutusi abi vajavast lapsest.

Ettepanek:

Sõnastada viimane tegevus alljärgnevalt:

Analüüsitakse, kas seksuaalvägivalda käsitlevad õiguslikud normid ja nende rakendamine vastavad rahvusvaheliselt kokkulepitud nõuetele, ja viiakse vajadusel sisse muudatusi.

Selgitus:

Nagu eespool ütlesime, ei näe me praegu vajadust seadusemuudatuste järele, kuna muudatused pole saanud veel kuigi kaua kehtida. Pigem tuleks analüüsida seaduste rakendamise praktikat. Vajalik on selgitada välja tegelikud probleemid ja nende põhjused, mitte lihtsalt muuta järjekordselt seaduse teksti. Meie hinnangul esineb probleeme eelkõige olemasolevate seaduste rakendamise tasandil, praktikad on tihti piirkonniti erinevad. Leiame ka, et lähtuda tuleks siiski eelkõige Eesti kultuurikeskonnast ja meie ühiskonna tänastest vajadustest, mitte väljaspoolt tulevatest ettekirjutustest või soovitudest.

9. Tegevussuund (Spetsialistide parem teadlikkus vägivallast ning sekkumisoskused) lk 16

Sissejuhatus

Ettepanek: teises lauses kasutada sõna “sihtrühmad” asemel sõna spetsialistid”

Selgitus:

Meie kogemuste kohaselt ei ole täna enam Eestis suuri homogeenseid sihtgrupe, kelle teadlikkus on läbivalt puudulik, probleeme on pigem üksikisikute spetsialistide tasandil

Ettepanek: Täiendada eellviimast lauset, lisada selle lõppu “vägivallavabale elule”.

Selgitus:

Laste õiguste teema on väga lai, antud dokumendi kontekstis võiks täpsemalt piiritleda.

Ettepanek:

Jätta välja viimane lause.

Selgitus: mõte on ebaselge, ei sobitu konteksti.

Tegevused

Jääb ebaselgeks, mida sisaldab endast tegevus “Luuakse digilahendused, et hõlbustada vägivallaohvritel vägivalla kohta tõendite kogumist.”

Ettepanek: võimalusel täpsustada tegevuse sisu.

10. Tegevussuund (Ohvrisõbralik menetlus)lk 17

Tegevused

Spetsialiseerumine peaks olema tugevamalt esile tõstetud, kuna just see aitab tagada ohvrisõbralikumat menetlust.

11. Tegevussuund (Vägivaldaohvrite parem kaitse ja tugi) lk 17

Sissejuhatus:

Ettepanek: välja jätta lause, kus loetletakse enam tähelepanu vajavaid sihtgrupe; viimasest lausest jätta välja sõnad "eeskätt haavatavate sihtrühmade".

Selgitus:

Me ei toeta põhimõtteliselt mingite suletud nimekirjade koostamist eriti haavatavatest sihtrühmadest, sest abistamisel tuleks lähtuda vaid iga kuriteoohvri konkreetsetest vajadustest. Ei ole selge, miks vajavad võrreldes teiste inimestega erilist tähelepanu näiteks nn vaenukuritegude ohvrid. Väga küsitav on lapsepõlves vägivalda kogunud isikutele abi korraldamine läbi ohvriabi süsteemi ja teenuste kättesaadavusel hierarhia tekitamine.

Tegevused:

Dokumendis on lause "Arendatakse nõustamist ja tuge lapsepõlves vägivalda kogunud" inimestele."

Ettepanek: Kui mõeldud on teenuseid, mida osutatakse ohvriabi süsteemi kaudu, siis jätta see tegevus välja.

Selgitus:

Me ei toeta ohvriidentiteedi kinnistamist eeliste andmise kaudu vajalike teenuste saamisel. Vaimse tervise abi peab olema kättesaadav igaühele, kellel on selleks vajadus, sh loomulikult ka lapsepõlves vägivalda kogunud inimestele. Ohvriabi teenused peaksid olema siiski ajaliselt piiritletud, keskenduma pigem akuutsete probleemide lahendamisele ja ohvrite toetamisele perioodil, kui käimas on erinevad menetlused. Kui inimene vajab abi mingitest minevikusündmustest tekkinud traumade raviks või lihtsalt pikemaajalist teraapiat vm abi, siis peaks seda pakkuma tervishoiusüsteem.

Ettepanek:

Viimase tegevuse juures muuta sõnastust, "kohtlemispraktika" asemel kasutada sõna "teenuste"

Selgitus:

Teenustega rahulolu küsitluse põhjal tuleks arendada teenuseid tervikuna, mitte piirduda vaid kannatanute kohtlemisega.

Teeme ettepaneku lisada uus tegevus:

Viiakse lõpule naiste tugikeskuse teenuse arendus, sh lahendatakse nõustamisteenuste mahupiiride ning sellest sõltuva teenuse hinna, multiprobleemsete, kõrvalabi või järelevalvet vajavatele ohvrite turvalise majutuse korraldamise probleemid, samuti koostöö korraldus teiste abiteenustega.

Selgitus:

2017. aastal toimunud teenuse arenduse käigus täiendati küll 2013. aastal välja töötatud naiste tugikeskuste teenuse kirjeldust, kuid protsess jäi tookord lõpule viimata. Tugikeskuste poolt käesoleval ajal osutatav majutusteenus ei vasta kõrvalabi ja järelevalvet vajavate inimeste vajadustele, samuti ei sobi liikumisel abivahendeid kasutavatele inimestele. Teenus dubleerib sisuliselt KOVi ülesandeid, kes peaks SHS kohaselt kõigile oma elanikele pakkuma turvakodu teenust. Praktikas kõik KOVid seda alati teha ei suuda.

Üheks võimalikuks lahenduseks oleks EL vahendeid kasutades ehitada maakondadesse KOVide koostöös üks paljudele sihtgruppidele mõeldud kõigile turvalisuse jm nõuetele vastav turvakodu, kus saaks tagada ööpäevaringse valve.

Lisada uus tegevus

Analüüsitakse kehtivaid seadusi ja praktikaid ning töötatakse välja mudel, kuidas perevägivalda juhtumitel kindlustada võimalikult kiiresti vägivalda kasutanud poole lahkumine ühiselt elamispiinalt ja talle uue elukoha leidmine.

Selgitus:

Ühise elamispinna jagamine loob äärmiselt soodsa pinnase vägivalla kordumiseks, kuid Eesti inimestel puuduvad tihti materiaalsed võimalused, et eraldi elama asuda. Väga sageli ei ole KOVIDel piisavat võimekust pakkuda eluasemeteenuseid, siin peaks riik appi tulema.

13. Tegevussuund (Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste osutajate suurem roll vägivallaennetuses)lk 19 Tegevused

Ettepanek: lisada uus tegevus: Narkootikumide tarbimisega seotud vägivalla ennetamiseks muudetakse nõustamine ning ravi üle Eesti kättesaadavaks.

Selgitus:

On väga tänuväärne, et kavandatud on akoholiga seotud vägivalla puhul alkoholiravi kättesaadavaks muutmist üle Eesti. Sama võiks kehtida ka narkomaania puhul, mis on paljudes piirkondades laialdaselt levinud probleem.

Ettepanek:

Täiendada viimase tegevuse sõnastust, lisada lõppu lause:

Arendatakse välja tervishoiuteenuse osutajate ja koostöövõrgustiku kiire reageerimise võimekus psühhiaatriliste probleemide ägenemise korral, et vägivallaepisoode ennetada.

Selgitus:

Psüühikahäiretega inimeste lähedaste jaoks on väga keeruline haiguse ägenemisperioodiga kaasnevate vägivallailmingute puhul leida kiireid lahendusi. Puudub vajalik vahelüli haigla ja tavalise elukorralduse vahel.

Lisaks eeltoodule kordame juba 10. märtsi veebikohtumisel esitatud ettepanekut, et VEKO võiks kas eraldi tegevussuunana või äärmisel juhul esimese tegevussuuna ühe alategevusena tegeleda ka töökohal esineva vaimse vägivalla teemaga.

Vastavalt FRA ohvriuringule on Eesti võrdluses teiste Euroopa riikidega esirinnas ka töökohal kogetud vaimse vägivalla osas (Eestis on seda kogunud 33 % naistest, Euroopa keskmine on 17%). Seda valdkonda tuleks põhjalikult analüüsida ja kavandada vajadusel konkreetseid meetmeid olukorra parandamiseks.

Loodame, et meie kommentaaridest ja ettepanekutest on kasu VEKO lõpliku teksti ettevalmistamisel.

Lugupidamisega

Eha Reitelmann, ENÜ peasekretär
enu@enu.ee

Merle Albrant, ENVL juhatuse liige
info@naistelin.ee